

Riktlinjer för bestämmande av namn och namngivning i Motala kommun

Motala kommun

Beslutsinstans:
Kommunfullmäktige
Datum: 2017-08-28

Reviderande instans:
Datum: 2021-08-09
Gäller från: 2021-09-xx

Diarienummer:
17/KS 0148
Paragraf: KF §
109
Diarienummer:
Paragraf:

Riktlinjer för bestämmande av namn och namnsättning i Motala kommun

1. Inledning

1.1. Behov av ortnamn

Nästan alla platser omkring oss heter någonting. Samhällen och byar, gårdar och torp, skogar och berg har namn, så ock öar, fjärdar, vikar och uddar i skärgården. Varje väg och många kvarter i våra tätorter har namn, liksom parker, torg och offentliga platser och byggnader m m. Ortnamnen har många roller. De särskiljer, identifierar och lokaliserar platser vilket här fyller en absolut nödvändig funktion. Men namnen har också en viktig roll som kulturhistorisk källa och är således en del av vårt kulturarv. Vi använder idag ortnamnen för att förstå och lära oss mer om människan och hennes plats i naturen och kulturen förr och nu. I ortnamnen finns också en psykosocial dimension, då ortnamnet engagerar oss och är för många en naturlig del av vår identitet och våra rötter. Ortnamnen ger oss en känsla av samhörighet med vår hembygd. För människan är alltså ortnamnen betydelsefulla ur historiska, sociala, psykologiska och inte minst av praktiska skäl. Utan ortnamn fungerar inte vårt samhälle.

1.2. Lagstiftning och god ortnamnsed

I kulturminneslagen finns sedan den 1 juli 2000 en hänsynsparagraf om god ortnamnsed. Lagen vänder sig i första hand till statliga och kommunala namngivare. God ortnamnsed innebär bl.a. att hävdvunna ortnamn inte ändras utan starka skäl, att påverkan på att hävdvunna namn beaktas vid nybildning av ortnamn samt att ortnamnen stavas enligt vedertagna regler för språkriktighet. Lagen pekar även ut ortnamnen på de allmänna kartorna som normgivande.

1.3. Offentlig namngivning

Offentlig namngivning verkställs förutom av kommunen av:

- Regeringen (fastställer namn på län och kommuner)
- Trafikverket (beslutar om vägvisning)
- Transportstyrelsen (fastställer namn på flygplatser)
- Sjöfartsverket (fastställer namn på fyrar)

- Lantmäteriet (namn på allmänna kartor, traktnamn i fastighetsregistret m m)
- Länsstyrelserna (natur- och kulturresevat)
- Svenska Kyrkan (församlingar, kyrkliga byggnader m m)
- PostNord AB (postorter)
- Trafikföretagen (busshållplatser)

Namn­givning av enskilda vägar är en kommunal angelägenhet även utanför planlagt område¹.

1.4. Termer och begrepp

- Ortnamn avser en benämning för en bestämd geografisk plats. Begreppet ortnamn innefattar alltså inte enbart namn på orter i mer allmänspråklig mening, d.v.s. samhällen och byar, utan är ett sammanfattande begrepp för alla geografiska namn, t.ex. namn på städer och kommuner, torp och gårdar, vägar och kvarter, sjöar och åar, öar och fjärdar, skogar och berg, byggnader och anläggningar o.s.v. Även namn på åkrar och ängar, parker och allmänna platser, broar och liknande betraktas som ortnamn.
- Kategorinamn är namn som ämnesmässigt och logiskt hör ihop, men som inte nödvändigtvis har någon naturlig koppling till området där namnen lokaliseras.
- Memorialnamn är namn som givits till minne av en, ofta allmänt känd, person.
- Förväxlingsnamn är likalydande namn inom en kommun eller annat avgränsat område.

1.5. Adress- och lägenhetsnummer

Enligt Lagen om lägenhetsregister skall alla bostadslägenheter ha en s.k. belägenhetsadress. Med en belägenhetsadress avses en adress som entydigt anger läget för en bestämd plats. Belägenhetsadressen skall beslutas av kommunen och utformas enligt fastställd svensk standard (SS 63 70 03:2007) och utgå från befintligt ortnamn och från det lokala ortnamnskicket. Om det finns fler än en bostadslägenhet med samma belägenhetsadress skall kommunen fastställa ett lägenhetsnummer för varje lägenhet. Samhällsbyggnadsnämnden beslutar om nya eller ändrade adress- och lägenhetsnummer. Nämnden kan delegera beslut om detta till namnberedningsgruppen. Samråd bör ske vid ny eller ändrad adressnummervgivning.

1.6. Information och dokumentation

Information om nya eller ändrade namn och adresser skall lämnas till berörda fastighetsägare, kommunala och andra myndigheter, räddningstjänst, polis, taxiföretag o.d.

¹ Regeringsrättens årsbok RÅ 2002 ref. 12

I informationen skall anges den tidpunkt fr.o.m. det nya eller ändrade namnet skall gälla. Nya och ändrade vägnamn och adressnummer skall redovisas i adress- och lägenhetsregistret i det rikstäckande offentliga fastighetsdatasystemet i den omfattning som lagen föreskriver. Utredningar, samråd, skäl till namnbeslut m.m. i samband med ny eller ändrad namngivning skall arkiveras enligt fastställd dokumenthanteringsplan.

2. Riktlinjer

2.1. Principer vid namngivning

2.1.1. Allmänna principer

Vid namngivning av gator och vägar, allmänna platser, byggnader och anläggningar m.m. skall följande principer tillämpas:

- I första hand skall befintliga äldre namn bevaras och där så är möjligt anknyta till kulturvårds- och hembygdsintressen.
- När äldre namn saknas skall i första hand befintliga namnkategorier användas. I andra hand skapas nya kategorier och i tredje hand sker enskild namnsättning.
- Namnet bör
 - vara lätt att uttala, uppfatta och minnas
 - vara lätt att skriva (bl.a. högst 18 tecken/positioner)
 - inte kunna förväxlas med andra namn och helst vara unikt i regionen
 - inte inbjuda till löje eller ge anledning till mindre behagliga associationer
 - vara språkriktigt och följa svenska skrivregler
 - vara lokaliserande i sig själv
- Kortare återvändsgator åsätts i regel inga egna namn, utan adressnummersätts efter intilliggande större gata.

2.1.2. Namnsättning med personnamn – memorialnamn

Vid namngivning med personnamn av gator och vägar, allmänna platser, byggnader och anläggningar m.m. skall följande principer tillämpas:

- God ortnamnsedd uppmanar till försiktighet och eftertanke när det gäller namngivning med s.k. memorialnamn.
- Gator och vägar, allmänna platser, byggnader och anläggningar m.m. namnsätts inte efter levande personer. Det är dessutom lämpligt att låta tiden hinna ge perspektiv på personen och dennes gärning (minst 3-5 år efter att personen avlidit).

- Personen bör vid tiden för namnsättningen helst vara så pass känd att allmänheten inte omgående behöver en kommentar till namnvalet. Det kan dock finnas fall då det är motiverat att på detta sätt hedra en person, som inte är så känd, men som har betytt mycket för bygden i gången tid eller haft stark anknytning till densamma.
- Personen ifråga skall vara en så förtjänt medborgare att hon eller han är värd att få en plats uppkallad efter sig. Namnet skall ge positiva associationer och väcka intresse hos allmänheten.
- Ett memorialnamn bör ha en klar och tydlig relation till den namngivna platsen.
- Namn bör ej kunna förväxlas med andra namn. Likartade namn får i princip inte finnas i regionen. Namnen bör vara språkligt lätthanterliga och inte för långa.

2.1.3. Ändring och upphävande av befintliga ortnamn

God ortnamnsed innebär, enligt kulturminneslagen, att hävdvunna ortnamn inte skall ändras utan starka skäl.

Förändringar av vägnätet i samband med nya eller ändrade detaljplaner, andra förändringar eller utbyggnader i samhället kan vara ett skäl till översyn av berörda ortnamn som t.ex. väg- och kvartersnamn. Ett annat skäl kan vara ett beaktande av säkerhets- eller trygghetsaspekter där uppenbara förväxlingsrisker föreligger för polis, räddningstjänst m.fl. på grund av t.ex. förväxlingsnamn på gator och vägar.

När ändring av gatunamn, vägnamn bedöms nödvändigt bör berörda myndigheter, fastighetsägare, hyresgäster och/eller bostadsrättsinnehavare underrättas om förslaget och om motiven för detta. Detsamma gäller även annan uppgift som ingår i adresser, vilka påverkas av en ändring. De som berörs av ändringsförslag skall få möjlighet att lämna synpunkter på förslaget innan Samhällsbyggnadsnämnden fattar beslut.

Vid ändring av befintligt ortnamn t.ex. namn på vägar, parker, kommunala byggnader o.d. skall, genom beslut i Samhällsbyggnadsnämnden, det tidigare namnet upphävas.

Ortnamn skall således inte ändras mer än när det är absolut nödvändigt.

2.2. Kommunal namngivning

2.2.1. Inriktning

I arbetet med namngivning och i sin övriga befattning med ortnamnen skall kommunen ta hänsyn till deras kulturhistoriska värde. Vid namngivning skall kommunen se till att funktionella krav och god ortnamnsed enligt kulturminneslagen tillgodoses. Nationella rekommendationer från Lantmäteriet och i förekommande fall svensk standard skall normalt följas.

Beslutade namn skall användas av kommunens verksamheter i alla kommunikativa sammanhang såsom planmaterial, avtal, kartor, skyltar, informationsmaterial och register.

2.2.2. Kommunens ansvar

Kommunen står av praxis för huvuddelen av den officiella namngivningen inom kommunen och dess namngivning får stor genomslagskraft i samhället.

Kommunen har sedan länge ansvarat för namngivning av gator, vägar, torg, parker, allmänna platser och byggnader m.m. samt åsättande av belägenhetsadresser inklusive adressnumreringar.

Det ankommer på Samhällsbyggnadsnämnden att bevaka behovet inom namngivningsområdet. Ärende om namngivning eller ändring kan dock initieras även av andra.

Samhällsbyggnadsnämnden beslutar, på uppdrag av kommunfullmäktige, i bestämmande av namn och namngivning. Därvid skall namnberedningsgruppen handlägga ärenden enligt denna riktlinje.

Samhällsbyggnadsnämnden fastställer därvid:

- Namn på gator och vägar, kvarter, allmänna platser, torg, gångvägar, parker o.d. inom planlagt område samt på enskilda vägar utanför planlagt område.
- Namn på kommunala byggnader och anläggningar såsom skolor, äldreboende, idrottsplatser o.d. inom hela kommunen.²
- Namn på och gränser för kommundelar och kundelsområden samt på industri-, handels- och centrumområden inom hela kommunen.

Innan namn fastställs i Samhällsbyggnadsnämnden skall yttrande inhämtas av namnberedningsgruppen.

Beslut om belägenhetsadresser och lägenhetsnummer är enligt Samhällsbyggnadsnämndens delegationsordning delegerat till enhetschefen för lantmäteriet.

Om det finns särskilda skäl kan Samhällsbyggnadsnämnden hänskjuta avgörandet till kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige.

2.2.3. Beredning

Samhällsbyggnadsnämnden biträds av namnberedningsgruppen.

Det åligger namnberedningsgruppen att:

- Bereda namnärenden då förslag lämnas av kommunala nämnder, andra myndigheter, vägföreningar, enskilda m.fl.
- Avge förslag till namn och avgränsningar i samband med nya eller ändrade planer eller andra förändringar eller utbyggnader i samhället
- Avge förslag till namn som är befintliga och ej officiella men som bör befastas officiellt

² Ortnamnrådet avråder från bruk av kommersiella namn och rekommenderar att kommunen fastställer rutiner för hantering av sådana frågor.

Strävan bör vara att namnförslag utarbetas i ett så tidigt skede som möjligt och praktiskt lämpligt för att undvika användande av provisoriska arbetsnamn som kan vara svåra att ändra, vilket leder till oklarheter.

När en planprocess påbörjas ska namnberedningsgruppens ordförande, om planförslaget medför behov av nya eller/och ändrade namn på gator och allmänna platser m.m., initiera en process om namnfrågor hos Samhällsbyggnadsnämnden. Förslag till namn på gator och allmänna platser bör fogas till planförslaget vid utställningen. Namnärendet och planärendet ska behandlas var för sig i berednings- och beslutsprocesserna.

Namnberedningsgruppen skall i mån av resurser hjälpa byggherrar och andra med kostnadsfri rådgivning i ortnamnsfrågor. Samråd mellan byggherrar och kommunen bör komma till stånd i tidigast möjliga skede i planeringsprocessen.

Namntävlingar skall normalt inte ingå i beredningsprocessen.

2.2.5. Samråd

Namnberedningsgruppen skall ge polismyndigheten, räddningstjänsten, andra myndigheter, PostNord, hembygdsföreningar och andra sammanslutningar som bedöms ha intresse i ett namnärende tillfälle att yttra sig innan ärendet tas upp i Samhällsbyggnadsnämnden.

Vid namnsättning av kommunala byggnader och anläggningar skall yttrande inhämtas från den nämnd från vars verksamhet byggnaden eller anläggningen utnyttjas och i förekommande fall från berörda fastighetsägare. Vägledande bör vara att det är byggnaden som skall namnsättas och inte verksamheten.

Vid fastställande av namn på och gränser för kommundelar eller kommundelsområden, industri-, handels- eller centrumområden bör Samhällsbyggnadsnämnden samråda med de myndigheter, organisationer och företag som bedöms ha intresse i frågan.

2.2.6. Namnberedningsgrupp

Till stöd bör namnberedningsgruppen bestå av följande representanter:

- Lantmäterichef
- Kulturchef/byggnadsantikvarie/bibliotekschef
- Trafikingenjör/trafikplanerare
- Stadsarkitekt/planarkitekt/mexingenjör
- Landskapsingenjör/landskapsarkitekt Kommunikatör/kommunikationsstrateg

Vid behov:

- Projektledare

Riktlinjer för bestämmande av namn och namngivning i Motala kommun

Ordförande för namnberedningsgruppen ska svara för kommunens kontakter med Lantmäteriet samt övriga myndigheter och organisationer i namnfrågor.

Lantmäterichefen är ordförande för namnberedningsgruppen.

2.2.7. Bestämmelser om skyltning

Tekniska nämnden ansvarar för uppsättning, drift och underhåll av skyltar för de allmänna platser kommunen har huvudmannskapet för.

Ansvar för vägskyltning och motsvarande i övriga fall ligger normalt hos väghållaren efter samråd med Tekniska nämnden.

Bestämmelser om uppsättning av adressnummerskyltar på byggnader finns i de lokala ordningsföreskrifterna.